

ทักษะทางวิชาชีพและประสบการณ์ทำงานที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของ
ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร
Professional Skills and Work Experiences That Affecting the Quality of
Audit Work of Certified Public Accountants in Bangkok

ภาวิณี ศรีเสวตร¹, จิรพงษ์ จันทรงาม²
Phawinee Srisawat¹, Jirapong Channgam²

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม
School of Accountancy, Sripatum University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: sutthida_lu.27@gmail.com

Received: July 12, 2024

Revised: December 14, 2024

Accepted: December 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในกรุงเทพมหานคร จำนวน 470 บริษัท โดยการสุ่มตัวอย่างได้จำนวน 216 คน ใช้สถิติในการหาค่าจำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตรวจสอบความสัมพันธ์ด้วยการหาค่าความแปรปรวน และวิเคราะห์การถดถอยพหุ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการวิเคราะห์แปรผล

ผลการวิจัย พบว่า (1)ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 36-45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการสอบบัญชีระหว่าง 6-15 ปี ทักษะทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชี พบว่า ทักษะทางปัญญาได้รับการประเมินในระดับมากที่สุด ทักษะทางการปฏิบัติงานในวิชาชีพ และทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่ในระดับมาก (2) ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ด้านความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ ได้รับการประเมินในระดับมากที่สุด ด้านจำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ และระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชีอยู่ในระดับปานกลาง ประสบการณ์ในด้านดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร สรุป ทั้งทักษะทางวิชาชีพและประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความสำคัญต่อคุณภาพงานสอบบัญชี โดยเฉพาะในด้านทักษะทางปัญญาและความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพของงานสอบบัญชีในกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ: คุณภาพงาน, การสอบบัญชี, ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

Abstract

This research aimed to study (1) the professional skills of licensed auditors that affect the quality of audit work of licensed auditors in Bangkok and (2) the experience of licensed auditors that affect the quality of audit work of licensed auditors in Bangkok. This research was quantitative research. The sample group was licensed auditors from 470 companies in Bangkok. The sample was 216 people. Statistics were used to find the number, percentage, mean, standard deviation, and to check the relationship by finding the variance. Multiple regression analysis was also used. A ready-made statistical program was used to analyze and interpret the results.

The research results found that (1) Professional skills of certified public accountants, the majority of the sample group were female, aged 45-36 years, graduated with a bachelor's degree and had 15-6 years of experience in auditing. The professional skills that affected the quality of auditing work were found to be intellectual skills, which were evaluated at the highest level, while practical skills and skills in adhering to professional ethics were at a high level. (2) Experience of certified public accountants in terms of the diversity of the audited business were evaluated at the highest level, while the number of audited businesses and the auditing period were at a moderate level. Experience in these areas affected the quality of auditing work, especially in Bangkok. In conclusion, both professional skills and experience of certified public accountants are important to the quality of auditing work, especially in terms of intellectual skills and the diversity of the audited business, which directly affect the credibility and efficiency of auditing work in Bangkok.

Keywords: work quality, auditing, certified public accountant

บทนำ

ปัจจุบันมีการแข่งขันในธุรกิจกันมากขึ้นช่วง ช่วงภาวะเศรษฐกิจย่ำแย่จึงทำให้นักธุรกิจ ไม่กล้าที่จะทำการลงทุนในธุรกิจเพราะขาดความเชื่อมั่น จึงต้องมีการจัดการทางการเงินให้มีข้อมูลในงบการเงินที่มีคุณภาพจากการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งในการตรวจสอบนี้ก็จะเป็นการตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี ที่เต็มไปด้วยความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล ความโปร่งใส ความมีอิสระในการตรวจสอบ เพื่อให้งบการเงินที่ได้เผยแพร่ออกไปมีความน่าเชื่อถือในข้อมูลของงบการเงิน (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในพระบรม

ราชูปถัมภ์, 2567) ทำให้นักลงทุนใช้ประกอบในการตัดสินใจการลงทุนได้ การสอบบัญชีถือว่าเป็นวิชาชีพที่มีบทบาทที่สำคัญในธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ ระดับเล็ก ระดับกลาง ระดับใหญ่ ก็ยังต้องใช้ผู้ตรวจสอบบัญชีเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเส้นทางการเงิน การจัดทำงบการเงิน ซึ่งในที่นี้การสอบบัญชีก็เปรียบเสมือนด่านสำคัญในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงบการเงิน ข้อมูลทางการเงิน เพื่อจะนำทางให้ธุรกิจเกิดความน่าเชื่อถือในข้อมูลของงบการเงิน เพราะในทุกๆธุรกิจจะต้องมีผู้สอบบัญชีเพื่อที่จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบงบการเงินให้ตรงไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีของบัญชีไทย และยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลทางการเงินมาวิเคราะห์ เพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจในการวางแผนกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ข้อมูลทางการเงินออกมาได้ถูกต้อง สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ลงทุนได้ วางบการเงินไม่มีข้อมูลที่ต้องระวังในการลงทุน

สภาวิชาชีพในพระบรมราชูปถัมภ์ (2561) ได้อธิบาย มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 2 ถึงความรู้ ความสามารถ และการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาชีพในการปฏิบัติงานด้านการบัญชี โดยมาตรฐานที่กำหนดไว้นั้นครอบคลุมด้านต่าง ๆ ได้แก่ การบัญชีการเงินและการรายงานทางการเงิน การสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่น การกำกับดูแล การบริหารความเสี่ยง และการควบคุมภายใน ทั้งนี้ การตรวจสอบงบการเงินต้องดำเนินการโดยผู้สอบบัญชีที่มีความเป็นอิสระ เพื่อให้ข้อมูลในงบการเงินมีความสมบูรณ์ ถูกต้อง ทั้งในด้านตัวเลขและเนื้อหา สำหรับการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี ต้องเป็นไปตามมติของผู้ถือหุ้น และที่สำคัญ ผู้สอบบัญชีจะต้องเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับบริษัทที่รับตรวจบัญชี เพื่อรักษาความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน ผู้สอบบัญชีต้องดำเนินงานโดยปราศจากอิทธิพลภายนอก พร้อมทั้งต้องมีความรู้และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการสอบบัญชี ดังนี้ มีความรู้ด้านมาตรฐานการสอบบัญชี, มีประสบการณ์ในการวางระบบบัญชี, มีทักษะในการปฏิบัติงานสอบบัญชี, สามารถให้คำปรึกษาด้านการบัญชี บทบาทของผู้สอบบัญชีอนุญาตคือการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้งบการเงิน เพื่อให้การรายงานทางการเงินไปใช้ในการบริหารจัดการงบประมาณได้อย่างมีคุณภาพ ตลอดจนสามารถวางแผน ตัดสินใจ และลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการดำเนินงานที่ผ่านการตรวจสอบอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือจะช่วยสนับสนุนการพัฒนางานองค์กร โดยสะท้อนถึงการกำกับดูแลที่มีมาตรฐานและความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารองค์กร (ณัฐธัญญา คล้ายแก้ว, 2562)

การสอบบัญชีในประเทศไทยเริ่มปรากฏเมื่อมีพระราชบัญญัติของผู้สอบบัญชี พ.ศ.2505 ได้เกิดขึ้นและได้กำหนดหลักเกณฑ์การสอบบัญชีและผู้สอบบัญชีไว้ ซึ่งผู้การจะเป็นผู้สอบบัญชีได้นั้น จะต้องเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต หรือ C.P.A ก่อน และการเกิดขึ้นของกิจการใหม่ ๆ มีจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้คุณภาพการสอบบัญชีแบบเดิมไม่เหมาะสมแล้ว เนื่องจากรายการค้าของธุรกิจมีรายการมากขึ้น และเป็นรายการที่ซับซ้อนขึ้น มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประกอบธุรกิจมากขึ้น ทำให้ต้องมีการพัฒนาคุณภาพของการตรวจสอบบัญชีมากยิ่งขึ้น เพราะผู้สอบบัญชีจะมีความเสี่ยงมากขึ้นที่จะเกิดการบิดเบือน ปิดบัง ซ่อนเร้น รายงานทางบัญชีของผู้บริหาร และอาจจะต้องถูกผู้ใช้งบการเงินฟ้องร้องได้ (สมพงษ์ พรอุปถัมภ์, 2551)

คุณภาพการสอบบัญชีในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานองค์กร หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน ก็ต่างมีความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการ ในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานมาตรฐานการสอบบัญชีมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีในการทำงานและการเข้าตรวจสอบของผู้สอบบัญชีให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพราะในอดีต มีการตรวจสอบงบการเงินที่บกพร่อง อันเกิดจากการละเลยและขาดความ

รับผิดชอบของผู้สอบบัญชีซึ่งไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี แม้ผู้สอบบัญชีจะต้องเข้ารับการอบรมประจำปีและผ่านการสอบเพื่อรับใบอนุญาต โดยการสอบครอบคลุม 6 วิชา ได้แก่ การบัญชี การสอบบัญชี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เมื่อสอบผ่านครบทุกวิชา ผู้สอบบัญชีจึงจะได้รับใบอนุญาต ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสะท้อนถึงความรู้และความสามารถที่จำเป็นสำหรับการตรวจสอบงบการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับบริษัท (กิตติพงศ์ แนวมาลี และคณะ, 2564)

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ทักษะทางวิชาชีพและประสบการณ์การทำงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานครที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชี โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้สอบบัญชีเพื่อใช้พัฒนาแนวทางเพิ่มศักยภาพและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพบัญชี รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรเพื่อความมั่นคงของวิชาชีพบัญชีในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชีด้านความถูกต้อง

สมมติฐานที่ 2 ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชีด้านความสมบูรณ์

สมมติฐานที่ 3 ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชีด้านความรวดเร็ว

สมมติฐานที่ 4 ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชีด้านความประหยัด

สมมติฐานที่ 5 ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชีที่ด้านความถูกต้อง

สมมติฐานที่ 6 ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชีที่ด้านความสมบูรณ์

สมมติฐานที่ 7 ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชีที่ด้านความรวดเร็ว

สมมติฐานที่ 8 ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชีที่ด้านความประหยัด

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการสอบบัญชี

มาตรฐานการสอบบัญชีเน้นความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีในการสื่อสารข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบรายงานงบการเงิน โดยให้ความสำคัญกับการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาเนื้อหาและรูปแบบของการสื่อสาร เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงิน เช่น ผู้บริหารและผู้กำกับดูแล เข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับกิจการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รายงานการตรวจสอบมักครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวกับความเสี่ยงสำคัญ เช่น รายการประมาณการที่มีความไม่แน่นอนสูง หรือปัญหาที่พบระหว่างการตรวจสอบ (Arens, et al., 2017)

ทั้งนี้ผู้สอบต้องมีการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาว่าเรื่องใดเป็นเรื่องสำคัญที่ควรนำเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชีซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลและผู้บริหารต้องมีความตระหนักถึงความเกี่ยวข้องในบทบาทความรับผิดชอบเรื่องของผู้สอบบัญชีรายงานออกมา ต้องให้ความสำคัญในการสื่อสารเรื่องดังกล่าวแก่ผู้ลงทุนและผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

อภิชา เปียทอง (2562) กล่าวว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต หมายถึง ผู้ที่ขึ้นทะเบียนและได้รับอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากสภาวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 สามารถตรวจสอบและรับรองบัญชีบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร

สุริย์พร เพชรนท (2563) กล่าวว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA: Certified Public Accountant) หมายถึง ผู้ที่ขึ้นทะเบียน และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากสภาวิชาชีพ ทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชี และแสดงความเห็น ไว้ในรายงานการสอบบัญชี โดยมีอำนาจสามารถตรวจสอบ และรับรองงบการเงินของบริษัท หรือห้างหุ้นส่วน นิติบุคคลตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร

แนวคิดทฤษฎีการตรวจสอบงบการเงิน

สมาคมการบัญชีอเมริกัน ได้ให้คำนิยามของการสอบบัญชีไว้ว่า การสอบบัญชี คือ กระบวนการของการรวบรวมและการประเมินหลักฐานเกี่ยวกับสารสนเทศเพื่อระบุและรายงาน เกี่ยวกับระดับความสอดคล้องต้องกันของสารสนเทศนั้นกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการสื่อสาร ผลลัพธ์ให้ผู้ที่ใช้ที่สนใจ การสอบบัญชีควรปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความเป็น อิสระ หรืออาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบงบการเงิน คือ การแสดงความเห็นว่างบการเงินได้แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการ โดยถูกต้องตามควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่ (จันทนา สาขากร , นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ, ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2557)

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทางวิชาชีพบัญชี

สุธานี ราชแป้น (2562) ได้ให้นิยามของความก้าวหน้า ไว้ว่า การพัฒนา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานหรือการพัฒนาเส้นทางอาชีพ เป็นแนวความคิดที่ช่วยพัฒนาพนักงานในองค์กรให้ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีโอกาสก้าวหน้าตามศักยภาพและความพร้อมของพนักงานแต่ละคน ดังนั้นการ พัฒนาสายความก้าวหน้าในงานหรือการพัฒนาเส้นทางอาชีพ จึงเป็นเครื่องมือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ก่อให้เกิด ประโยชน์ทั้งกับพนักงานและองค์กร

วรางคณา ชูเชิตรีตน์ (2557 อ้างถึงใน อภิชา เปียทอง, 2562) ให้ความหมายความก้าวหน้าในสายอาชีพ หมายถึงกิจกรรมทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีขึ้นเพื่อที่จะช่วยให้แต่ละคนได้มีแผนสำหรับงานอาชีพของตนเองในอนาคตในองค์กร ทั้งนี้เพื่อช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และขณะเดียวกันพนักงานก็มีโอกาสที่จะ ประสบความสำเร็จในการพัฒนาตนเองได้สูงสุด

ประดินันท์ ประดับศิลป์ (2558) ศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชี กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยคือ ผู้ทำบัญชีในสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าจากสมมติฐานขนาดของสำนักงานบัญชีที่มีขนาดเล็ก ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณ วิชาชีพ 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความสามารถ มาตรฐาน การปฏิบัติงาน ด้านการรักษาความลับ ด้านความรับผิดชอบ ต่อผู้รับบริการ ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ

การทดสอบความรู้และใบอนุญาตของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

การทดสอบความรู้ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตกรมสรรพากรได้กำหนดวิชาที่ทดสอบ ขอบเขตวิชาที่ทดสอบและการออกใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (กรมสรรพากร, 2563)

1. วิชาการบัญชี 1 เป็นการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและงบการเงินที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดสำหรับรายงานทางการเงิน สินทรัพย์หมุนเวียน เงินลงทุน ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ สินทรัพย์ไม่มีตัวตน อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน

2. วิชาการบัญชี 2 ทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและงบการเงินที่เกี่ยวข้องกับรายได้การนำเสนอ งบการเงิน การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน ตลอดจนเรื่องอื่นๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินของสภาวิชาชีพบัญชีที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการบัญชีต้นทุน

3. การสอบบัญชี 1 ทดสอบความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทั่วไปและแม่บทสำหรับงานให้ความเชื่อมั่น หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี กระดาษทำการของผู้สอบบัญชี การเลือกตัวอย่างในงานสอบบัญชี หลักฐานการสอบบัญชี วิธีการรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชี และวิธีการตรวจสอบบัญชีที่สำคัญในงบการเงิน ได้แก่สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของผู้ถือหุ้น รายได้ และค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ให้รวมการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการสอบบัญชีของกิจการที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลด้วย

4. การสอบบัญชี 2 ทดสอบความรู้เกี่ยวกับข้อตกลงในการรับงานสอบบัญชี การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี การวางแผนการตรวจสอบงบการเงิน การประเมินความเสี่ยงและการตอบสนองต่อความเสี่ยงที่ประเมินไว้การพิจารณาการทุจริตในการตรวจสอบงบการเงิน การใช้บริการหรือผลงานของบุคคลอื่น การสรุปผลการตรวจสอบและการรายงาน การสอบทานงบการเงิน ข้อพิจารณาสำหรับการตรวจสอบในบางกรณี แนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับงานให้ความเชื่อมั่นอื่น และแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับงานบริการเกี่ยวเนื่อง

5. กฎหมายเกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี 1 ทดสอบความรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพบัญชี ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการบัญชีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เฉพาะบรรพ 3

หุ้นส่วนและบริษัท) กฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

6. กฎหมายเกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี 2 ทดสอบความรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ประมวลรัษฎากร พระราชกฤษฎีกากฎกระทรวง ประกาศกระทรวงการคลัง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีอากร คำสั่งกรมสรรพากรประกาศกรมสรรพากรและประกาศอธิบดีกรมสรรพากร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีอากรของบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล กฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพของการสอบบัญชี

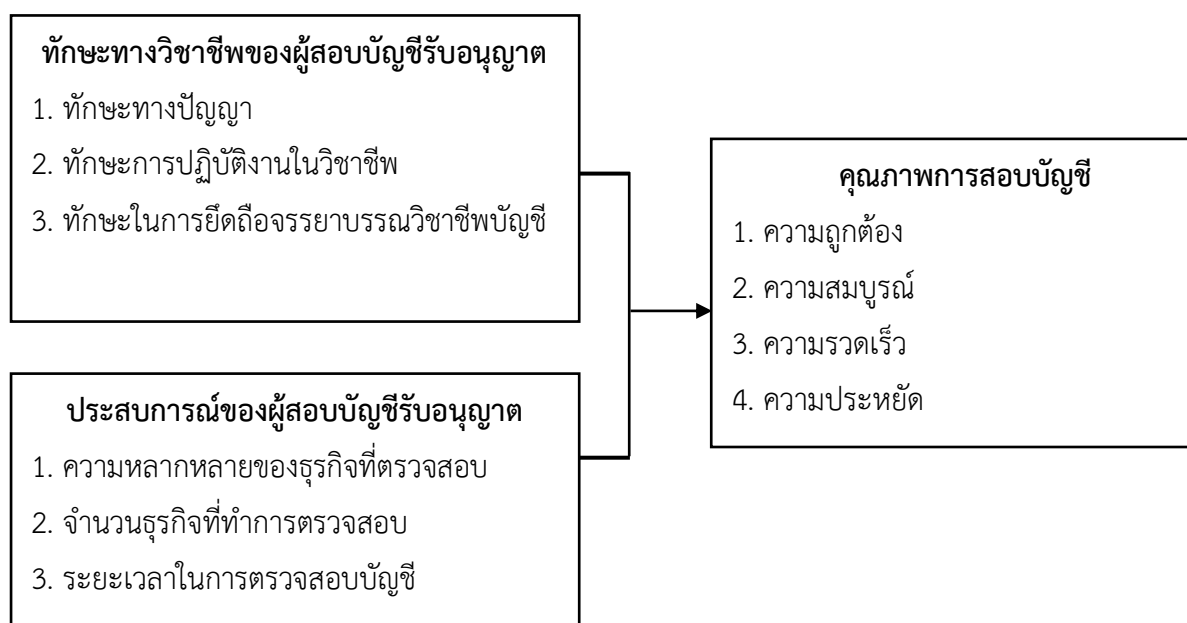
การสอบทานควบคุมคุณภาพงาน หมายถึง กระบวนการที่ออกแบบมาเพื่อจัดให้มีการประเมินอย่างมีหลักเกณฑ์ ในหรือก่อนวันที่ในรายงานเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจที่สำคัญของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานและ ข้อสรุปที่ได้ใช้ในการจัดทำรายงาน กระบวนการการสอบทานการควบคุมคุณภาพงานนี้ใช้สำหรับการตรวจสอบงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน และงานที่ให้บริการอื่น ที่สำนักงานพิจารณาแล้วเห็นว่าจะต้องมีการสอบทานการควบคุมคุณภาพงาน (สภาวิชาชีพ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2567)

การสอบทานการควบคุมคุณภาพภายในเวลาที่เหมาะสมระหว่างการปฏิบัติงาน จะช่วยให้เรื่องต่างๆ ที่สำคัญได้รับการแก้ไขทันที จนเป็นที่พอใจของผู้สอบทานการควบคุมคุณภาพ ในหรือก่อนวันที่ใน รายงานคุณภาพงานสอบบัญชี หมายถึง คุณภาพการรายงานความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญ (ณัฐธิดา จินมอญ, 2559)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพและประสบการณ์ทำงานที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โดยประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้เป็น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในกรุงเทพมหานคร มีจำนวนประชากร 470 คน (ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2567)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ 5% ดังนี้ (Yamane, 1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง 216 คน

เครื่องมือการวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราวัดแบบช่วงสเกล (interval scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981) โครงสร้างของแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบบัญชีรับอนุญาต

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับทักษะของผู้สอบบัญชี

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์วิชาชีพของผู้สอบบัญชี

ตอนที่ 4 ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพการตรวจสอบบัญชี

ผู้วิจัยทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองแจก (Try out) ให้แก่ ในกรุงเทพมหานครเบื้องต้นก่อน 30 คนที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้ในการทดสอบความเชื่อมั่นของมาตราวัดที่มีสำรวจหลายรายการ โดยมีเกณฑ์ของค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยหาข้อมูลรายละเอียดผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในกรุงเทพมหานคร จากนั้นติดต่อ ประสานงาน และแจ้งรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย สร้างแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ด้วย Google Form และส่งผ่านอีเมลไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดและประสานไว้ จนได้ข้อมูลที่ครบถ้วน นำมาวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย 1) ค่าร้อยละ (percentage), ค่าเฉลี่ย (Average: $\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลในแต่ละตัวแปร ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน จำนวนกิจการที่รับงานสอบบัญชีต่อปี 3) ทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยการหาค่า

อำนาจพยากรณ์ (Regression Equation) และหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพและประสบการณ์ของผู้สอบบัญชี มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในกรุงเทพมหานคร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ตรวจสอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 216 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80.9 อยู่ในช่วงอายุ 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.20 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 92.10 มีประสบการณ์การทำงาน 6 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.00 ส่วนใหญ่มีจำนวนกิจการที่รับงานสอบบัญชี 1 - 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.70 และ 51 - 100 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.30

1. ระดับทักษะทางวิชาชีพและประสบการณ์ทำงานที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 การแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชี	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
ภาพรวม			
ทักษะทางปัญญา 1	3.15	0.301	มาก
ทักษะทางการปฏิบัติงานในวิชาชีพ 2	3.17	0.335	มากที่สุด
ทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพ 3	3.09	0.320	มาก
ผลลัพธ์	3.14	0.319	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของคุณลักษณะของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตพบว่าภาพรวมของความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นไปในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$ และ S.D. = .578) ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1) ทักษะทางการปฏิบัติงานในวิชาชีพ เป็นไปในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.17$ และ S.D. = .335), 2) ทักษะทางปัญญา เป็นไปในระดับมาก ($\bar{x} = 3.15$ และ S.D. = .301) และ 3) ทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นไปในระดับมาก ($\bar{x} = 3.09$ และ S.D. = .320) ตามลำดับ

ตารางที่ แสดงการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของทักษะทางวิชาชีพ ส 2 ผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความถูกต้อง ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ทักษะทางปัญญา	.102	1.112	.267
2. ทักษะการปฏิบัติงานในวิชาชีพ	.149	-0.364	.716
3. ทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	.152	2.986	.003**

หมายเหตุ: $n = 215$, $R = .323$, $R^2 = .104$, Adjusted. $R^2 = .091$, $SE_{est} = .424$, $F = 81.65$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 แสดงการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ของทักษะทางวิชาชีพ ประกอบด้วย ทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความถูกต้อง ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้นความสัมพันธ์ของทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชี ในส่วนของทักษะทางปัญญา, ทักษะการปฏิบัติงานในวิชาชีพ ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความถูกต้องของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ แสดงการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของทักษะวิชาชีพผู้สอบบัญชี ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความสมบูรณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ทักษะทางปัญญา	.071	0.407	.684
2. ทักษะการปฏิบัติงานในวิชาชีพ	.103	0.040	.968
3. ทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	.106	2.100	.037*

หมายเหตุ: $n = 216$, $R = .241$, $R^2 = .058$, Adjusted. $R^2 = .045$, $SE_{est} = .294$, $F = 43.54$

0.05 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ**

จากตารางที่ 3 แสดงผลทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ของทักษะทางวิชาชีพ ประกอบด้วย ทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความถูกต้อง ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้นความสัมพันธ์ของทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชี ในส่วนของทักษะทางปัญญา, ทักษะการปฏิบัติงานในวิชาชีพ ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความสมบูรณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 แสดงการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชี ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความรวดเร็ว คุณภาพงานเป็นที่ยอมรับเชื่อถือได้ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตกรุงเทพมหานคร

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ทักษะทางปัญญา	0.073	2.562	.011*
2. ทักษะการปฏิบัติงานในวิชาชีพ	0.107	-1.671	.096
3. ทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	0.109	3.66	.000**

หมายเหตุ: $n = 216$, $R = .344$, $R^2 = .119$, Adjusted. $R^2 = .106$, $SE_{est} = .305$, $F = 94.60$,

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 แสดงผลทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ของทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชี ประกอบด้วย ทักษะทางปัญญา และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความรวดเร็วของเนื้อหา คุณภาพงานเป็นที่ยอมรับเชื่อถือได้ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้นความสัมพันธ์ของทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชี ในส่วนของ ทักษะการปฏิบัติงานในวิชาชีพ ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความรวดเร็ว ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 แสดงการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชี ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความประหยัดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตกรุงเทพมหานคร

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ทักษะทางปัญญา	.097	-.086	.932
2. ทักษะการปฏิบัติงานในวิชาชีพ	.142	0.228	.820
3. ทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	.145	1.859	.064

หมายเหตุ: $n = 216$, $R = .230$, $R^2 = .053$, Adjusted. $R^2 = .039$, $SE_{est} = .405$, $F = 39.29$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 แสดงผลทดสอบสมมติฐานที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ของทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชี ประกอบด้วย ทักษะทางปัญญา ทักษะการปฏิบัติงานในวิชาชีพ และทักษะในการยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความประหยัด ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ประสพการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 6 การแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต	$\bar{X}$	(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
ภาพรวม			
ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ 1	3.22	0.336	มาก
จำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ 2	3.18	0.347	มาก
ระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี 3	3.21	0.321	มาก
ผลลัพธ์	3.20	0.335	มาก

จากตารางที่ 6 การแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต พบว่าภาพรวมของความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นไปในระดับมาก ($\bar{x} = 3.20$ และ $S.D. = .335$) ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1. ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ ($\bar{x} = 3.22$ และ $S.D. = .336$), 2. ระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี ($\bar{x} = 3.21$ และ $S.D. = .321$), 3. จำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ ($\bar{x} = 3.18$ และ $S.D. = .347$) เป็นไปในระดับมาก ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ตารางที่ 7 การแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของคุณภาพการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบ

คุณภาพของงานสอบบัญชี	$\bar{x}$	(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
ภาพรวม			
ความถูกต้อง 1	2.86	0.445	ปานกลาง
ความสมบูรณ์ 2	3.08	0.301	ปานกลาง
ความรวดเร็ว 3	3.03	0.322	ปานกลาง
ความประหยัด 4	3.16	0.413	ปานกลาง
ผลลัพธ์	3.03	0.370	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 การแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของคุณภาพการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบพบว่าภาพรวมของความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นไปในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.03$ และ $S.D. = .370$) ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1. ด้านความประหยัด ($\bar{x} = 3.16$ และ $S.D. = .413$), 2. ด้านความสมบูรณ์ ($\bar{x} = 3.08$ และ $S.D. = .301$), 3. ด้านความรวดเร็ว ($\bar{x} = 3.03$ และ $S.D. = .322$) และ 4. ด้านความถูกต้อง ($\bar{x} = 2.86$ และ $S.D. = .445$) เป็นไปในระดับมากที่สุดเช่นกัน ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของของประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความถูกต้อง ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ	.118	1.94	.050
2. จำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ	.109	1.738	.084
3. ระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี	.096	0.705	.481

หมายเหตุ: $n = 216$, $R = .306$, $R^2 = .094$, Adjusted. $R^2 = .081$, $SE_{est} = .426$, $F = 72.64$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 แสดงผลทดสอบสมมติฐานที่ 5 พบว่า ความสัมพันธ์ของประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ประกอบด้วย ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความถูกต้อง และยกเว้นประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ด้านจำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ และระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความถูกต้อง ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 9 แสดงการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความสมบูรณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตกรุงเทพมหานคร

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ	.078	1.863	.064
2. จำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ	.073	1.876	.050*
3. ระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี	.064	2.424	.016*

หมายเหตุ: $n = 216$, $R = .363$, $R^2 = .132$, Adjusted. $R^2 = .119$, $SE_{est} = .283$, $F = 10.664$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 แสดงผลทดสอบสมมติฐานที่ 6 พบว่า ความสัมพันธ์ของประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ประกอบด้วย ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ และระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชี ด้านความสมบูรณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้นประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ด้านจำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความสมบูรณ์ ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 10 แสดงการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความเร็วของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ	.087	1.862	0.054
2. จำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ	.081	0.832	0.046*
3. ระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี	.071	0.905	0.366

หมายเหตุ: $n = 216$, $R = .247$, $R^2 = .061$, Adjusted. $R^2 = .048$, $SE_{est} = .312$, $F = 45.59$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 10 แสดงผลทดสอบสมมติฐานที่ 7 พบว่า ความสัมพันธ์ของประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ประกอบด้วย ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชี ด้านความเร็วของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้นประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ด้านจำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ และระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความเร็ว ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 11แสดงการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของจรรยาบรรณวิชาชีพผู้สอบบัญชี ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความพึงพอใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ	.111	2.506	.013
2. จำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ	.103	0.408	.684
3. ระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี	.091	0.139	.889

หมายเหตุ: $n = 216$, $R = .254$, $R^2 = .065$, Adjusted. $R^2 = .051$, $SE_{est} = .402$, $F = 48.57$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 11 แสดงผลทดสอบสมมติฐานที่ 8 พบว่า ความสัมพันธ์ของประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ประกอบด้วย ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชี ด้านความประหยัดของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้นประสบการณ์ทำงานของผู้สอบบัญชี ด้านจำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ และระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีด้านความประหยัด ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ทักษะทางวิชาชีพมีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญของทักษะทางวิชาชีพ เช่น ทักษะทางปัญญา, ทักษะการปฏิบัติงาน, และการยึดถือจรรยาบรรณ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มคุณภาพการตรวจสอบบัญชีในหลายมิติ สอดคล้องกับวิจัยของ รัชานนท์ พรหมจาด (2565) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้ตรวจสอบบัญชี ในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง คือ ปัจจัยด้านความเหมาะสมของปริมาณ ความซับซ้อน และความเพียงพอของบุคลากรของงานสอบ บัญชีปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการสอบบัญชีและปัจจัยด้านการนำ เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการสอบบัญชี ทักษะทางปัญญาช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถวิเคราะห์และตีความข้อมูลทางการเงินได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้การรายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด นอกจากนี้ ความสามารถในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพช่วยลดความผิดพลาดในกระบวนการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนริศรา ธรรมรักษา (2563) พบว่า เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเลยมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสื่อสาร และด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเลย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีคุณภาพรายงานการตรวจสอบภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านความถูกต้อง ด้านความครบถ้วน ด้านความชัดเจน ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความรัดกุม ด้านความสร้างสรรค์ ด้านความทันกาล ชี้ให้เห็นว่าทักษะการปฏิบัติงานยังส่งผลให้สามารถตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดได้อย่างละเอียด รวมถึงการตรวจสอบขอบเขตของข้อมูลที่มีอยู่ ซึ่งช่วยให้การวิเคราะห์มีความครอบคลุมและตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน

จากผลการศึกษาเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้สอบบัญชีมีความสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพงานตรวจสอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร การลงทุนในด้านการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะจะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้งานรายงานการเงิน และสนับสนุนการเติบโตที่ยั่งยืนในภาคธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของประสิทธิภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย ความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ จำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ และระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี โดยประสิทธิภาพเหล่านี้ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชีในหลายด้าน เช่น ความถูกต้อง ความชัดเจน และความตรงต่อเวลา จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการตรวจสอบมีผลต่อคุณภาพการทำงาน โดยเฉพาะในด้านความถูกต้องและความชัดเจนของรายงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชมนันต์

บุณยานันท์ และเบญจพร โมกษะเวส (2565) ที่ศึกษาผลกระทบของความน่าเชื่อถือในการสอบบัญชีและความคิดสร้างสรรค์ของผู้สอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในการสอบบัญชี ความคิดสร้างสรรค์และคุณภาพในการ สอบบัญชีอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่าความน่าเชื่อถือในการ สอบบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพในการสอบบัญชีด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้าน ความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความสมบูรณ์ และด้านความทันกาล ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างมีนัย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนพพร ชูเปี้ยเตง และจันทร์ลอย เลขทิพย์ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี พบว่า ความรู้และความสามารถในการบัญชี การตรวจสอบกฎหมาย เทคโนโลยี และการสื่อสารมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านคุณภาพ งบประมาณค่าใช้จ่าย และเวลา ความรู้ด้านการบัญชีช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพด้านคุณภาพและงบประมาณ ในขณะที่ความรู้ด้านการตรวจสอบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านคุณภาพ เวลา และงบประมาณ การเข้าใจในกฎหมายมีผลต่อปริมาณและคุณภาพของงาน ในขณะเดียวกันความรู้ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารก็ส่งผลดีต่อทุกด้านของประสิทธิภาพการทำงาน รวมถึงปริมาณงาน คุณภาพ เวลา และงบประมาณค่าใช้จ่าย ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความรู้และความสามารถที่หลากหลายในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ ยอดบัว และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์ (2560) ศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชี พบว่า ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพการสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชี โดยผู้สอบบัญชีที่มีความเชื่อถือว่าสามารถดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและการรายงานการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ความมีจรรยาบรรณ เช่น ความซื่อสัตย์และความเป็นอิสระ ยังส่งผลให้การสอบบัญชีมีคุณภาพสูงและสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้งบการเงิน ผู้สอบบัญชีที่มุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจะสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ผู้สอบบัญชีที่มีคุณธรรมและยึดมั่นในจรรยาบรรณสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ให้บริการได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการสอบบัญชีของสำนักงานให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยรวมแล้ว ความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มคุณภาพการสอบบัญชี ส่งผลดีต่อสำนักงานสอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงินในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

1. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการสอบบัญชีในด้านความถูกต้อง ความเที่ยงธรรม ความชัดเจน และความสมบูรณ์ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ

2. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรมุ่งมั่นในการสรุปผลการตรวจสอบในรายงานการสอบบัญชีให้ถูกต้องและครบถ้วน โดยควรมีการตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อให้รายงานมีคุณภาพ

3. การพัฒนาตนเอง: ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองในสายวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การติดตามการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการสอบบัญชี

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาปัญหาและอุปสรรค: ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานสอบบัญชีในด้านอื่น ๆ เช่น ความโปร่งใส และความถูกต้องแม่นยำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยที่จะมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กิริติพงศ์ แนวมาลี และคณะ. (2564). *แนวทางการกำกับดูแลผู้สอบบัญชีและสำนักงานสอบบัญชีในตลาดทุน* รายงานวิจัย)TDRI .13-1 ,178 ฉบับที่ .(คั่นเมื่อ ,2567 สิงหาคม 24 จาก <https://tdri.or.th//07/2021regulatory-framework-governing-auditors-and-audit-firms-in-the-capital-market/>

กรมสรรพากร).2563.(*การทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีภาษีอากร*. คั่นเมื่อ ,2567 สิงหาคม 24 จาก <https://www.rd.go.th/31728.html>

จันทนา สาขากร, นิพันธ์ หื่นโชคชัยชนะ, และ ศิลพร ศรีจันทเพชร. (2557). *การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน*. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพลส.

ชัยฉานันต์ บุญพันธ์ และ เบญจพร โมกษะเวส. (2565). ผลกระทบของความน่าเชื่อถือในการสอบบัญชีและความคิดสร้างสรรค์ของผู้สอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 5(4), 1376-1391.

ณัฐธิดา จินมอญ. (2559). *ความเป็นมืออาชีพกับคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ณัฐธิดา คล้ายแก้ว. (2562). *ผลกระทบสมรรถนะของผู้สอบบัญชีและการบริหารความเสี่ยงส่งต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นริศรา ธรรมรักษา. (2563). ผลกระทบของทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในที่มีต่อคุณภาพรายงานตรวจสอบภายในของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 15(51), 1-15.

นวพร ชูเปี้ยเต้ง และจันทร์ลอย เลขทิพย์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(3), 285-293.

- ประดิษฐ์ ประดับศิลป์. (2558) จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครต่อการจัดทำบัญชีและนำเสนองบการเงินที่อยู่นอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: กรุงเทพฯ.
- รัชชานนท์ พรหมจาด. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้ตรวจสอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง (วิทยาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบัญชีและการบริหารการเงิน, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลัดดาวัลย์ ยอดบัว และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธุ์. (2560). ความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชี (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วรารณา ชูเชิดรัตน์. (2557). แรงจูงใจในการพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพ การรับรู้ ความยุติธรรม และความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)
- สุธานี ราชแป้น. (2563). การวางแผนดำเนินชีวิตวัยเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สภาวิชาชีพในพระบรมราชูปถัมภ์. (2567) .**หลักสูตรอบรมสัมมนา. ค้นเมื่อ 2567 สิงหาคม 24**จาก <https://accounttraining.tfac.or.th/>
- สมพงษ์ พรอุปถัมภ์. (2551). การสอบบัญชี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พัฒนาการบริหารธรรมนิติ.
- สภาวิชาชีพ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2567). มาตรฐานการบริหารคุณภาพ/มาตรฐานการควบคุมคุณภาพ. ค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2567, จาก <https://acpro-std.tfac.or.th/standard/4/มาตรฐานการบริหารคุณภาพมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ>
- สภาวิชาชีพในพระบรมราชูปถัมภ์. (2561). มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ปรับปรุง. ค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2567, จาก <https://acpro-std.tfac.or.th/standard/1/มาตรฐานการรายงานทางการเงิน>
- สุริย์พร เพชรนท. (2563). แรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสถานการณ์ที่เกิดโรคระบาด ของไวรัสโคโรน่า (COVID -19) (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิชา เปียทอง. (2562). การตัดสินใจในการทดสอบความรู้ข้อขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) ของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Arens, A. A., Elder, R. J., Beasley, M. S., and Hogan, C. E. (2017). *Auditing and assurance services: An integrated approach* (16th ed.). Pearson Education Limited.
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). New Delhi: Prentice Hall of India Pvt. Ltd.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper & Row.